

Cel de-al doilea volum al bibliografiei publicațiilor periodice românești¹ nu înregistrează câteva titluri pe care le-am identificat recent în încercarea de a cataloga presa hunedoreană. Descoperirea unor noi titluri de publicații, fie din sursă directă, fie prin intermediul unor izvoare secundare, în speță rubrica bibliografică a unor reviste, precum și completarea cu noi date a descrierilor anterioare, ne oferă posibilitatea de a aduce câteva contribuții la repertoriul periodicelor în limba română apărute între 1907—1918.

1. *Sinceaua. Organ al keşkenyuzăilor neorganizați. Inidoara (Hunedoara). Intercatul dulcelui 1910. Număr nocturn. Apare și dispăre după puteriță, 31,5 × 23,5. Tip. Wachter I.*²

Este o gazetă umoristică (Pl. 1.), în patru pagini, apărută desigur numai în acest număr unic, ocazional, redactorii apelînd de regulă la nume fictive pentru a spori efectul comic. Alături de titlul nu atît fantezist cît voit regional, explicat dealtfel în pagina a treia, apar ca autori Sfredeluș, Priznel, Copist, Hăl cu steagu, dar și nume ca Virginia Nădejde, Nic. Ogrinji ce nu par a fi doar pseudonime. Întîlnim foiletoane, poezii umoristice, epigrame, anecdote ce nu depășesc însă tonul naiv — provincial al producțiilor de acest gen frecvente în publicațiile similare ale vremii. O știre lapidară anunță că gazeta s-a tipărit „cu cheltuiala venitului curat a(l) foi „Cucuveica“ din Orăștie“, căreia i se dedică alăturat și o epigramă, fapt ce ne determină să considerăm ca avînd un suport real această semnalare bibliografică.

După „Cucu din Ardeal“, care se mutase începînd cu 1 ianuarie 1908 de la Arad la Deva, „Sinceaua“ continuă seria publicațiilor satirice hunedorene, urmată fiind apoi de câteva apariții din Orăștie: „Bobîrnaci“ (8 dec. 1910—26 iunie 1914), „Hai să rîdem“ (13—14 martie 1921; 28 august 1927), „Friptura“ (mai 1926), „Bumbușca“ (1 ian. 1930).

2. *Cucuveica. Orăștie. 1910*³.

Nu am văzut exemplare.

3. *Țara Hațegului. Organ al Sfatului național român. Hațeg. noiembrie 1918—? Redactor: Leon I. Manu*⁴.

¹ *Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste)*, tom. II. Catalog alfabetic: 1907—1918. Supliment: 1790—1906. Descriere bibliografică de George Baiculescu, Georgeta Răduică și Neonila Onofrei, Editura Academiei, Buc., 1969.

² Biblioteca Muzeului județean Deva, cota P. 41.

³ Vezi *Sinceaua*, 1910, nr. unic.

⁴ *Ziaristice*, în *Convorbiri științifice*, anul II, ian.-feb. 1919, nr. 11—12, p. 185.

Deși nu am văzut exemplare din acest periodic, scos de fostul redactor al revistei bisericești „Cuvîntul adevărului“, poate fi socotit ca o apariție probabilă, semnalarea lui G. Todica conținînd date relevante.

4. **Libertatea.** *Foaie politică, socială și economică. Orăștie. 1/14 nov.—13/26 dec. 1918. 1 pe săptămînă. 40 × 28. „Pînă la 31 dec. 1918“ 4 cor., nr. 40 fil. Redactor responsabil: George Lazăr. „Tipografia Modernă“ Orăștie*⁵.

În catalogul alfabetic al periodicelor⁶ se menționează că *Libertatea* nu apare între 6 septembrie 1917—13/26 decembrie 1918. În realitate, în lipsa lui Ioan Moța, un comitet compus din C. Baicu, I. Branga, S. Fleșeriu, I. Ienea, Oct. Sglimbea, G. Todica și Al. Vlad își asumă răspunderea să scoată „foaia mult citită de popor, după o amortire de peste 3 ani”⁷. Dealtfel, noua serie a „Libertății“, în care se întrevade inițiativa gazetărească a lui Gavril Todica, se deschide printr-un editorial intitulat sugestiv „Înviere”: „... ne trezim iarăși la viața nouă, nevisată de nimeni acu-s două-trei luni. Binecuvîntată fie amintirea miilor de eroi, care și-au vărsat singele pe toate plaiurile, răscumpărînd cu moartea lor libertatea pentru toate popoarele civilizate și astfel și pentru noi români. Ca un semn al ușurării noastre este și scoaterea acestei foi, atît de plăcute poporului de la sate”⁸. (Pl. 2).

Cele șapte numere ale acestei renăscute gazete devin prin excelență o oglindă a evenimentelor de la sfîrșitul anului 1918, surprinzînd atît pregătirile Marii Adunări naționale de la Alba Iulia, cît și hotărîrile adoptate.

Gazeta poate fi considerată în această perioadă ca un organ de presă al Consiliului național român din Orăștie, despre constituirea căruia, la 7 noiembrie 1918, se relatează chiar din primul număr, pentru ca, în următoarele apariții, să ocupe un spațiu tot mai larg apelurile și chemările de a fi prezenți la Alba Iulia, „în cetatea istorică a neamului nostru“, la adunarea menită „să exprime voința nestrămutată a națiunii române, care pretinde sus și tare unitatea națională a tuturor românilor”⁹. O poezie semnată de Valeriu Bora, purtînd titlul mobilizator „La Alba Iulia”¹⁰, devine un adevărat cîntec — manifest al momentului, cu largi reverberații: „La Alba Iulia, măi frate, / Să mergi în zori de dimineață / Ca răsăritul sfînt de soare / Să-ți de-a putere și viață!“ Înzecător că „visul nost nutrit de veacuri“ se va împlini, poetul conchide cu accente mesianice: „La Alba Iulia ca mine / Vom flutura noi tricolorul / Și granițele vechi și strîmte / Le hotărăște azi poporul!“ În fine, memorabilului eveniment de la 1 decembrie îi sînt închinete în următoarele numere materiale adecvate, începînd cu editorialul „S-a prevăzut cum va hotărî și a hotărît cum s-a prevăzut: alipirea către România a tuturor ținuturilor

⁵ Biblioteca Muz. jud. Deva, cota P. 32.

⁶ *Publicațiile periodice românești*, II, pp. 363—364.

⁷ *Ziaristice*, în loc. cit., p. 184.

⁸ *Libertatea*, anul XV, nr. 1, 1/14 nov. 1918.

⁹ *Idem*, nr. 2, 8/21 nov. 1918.

¹⁰ *Idem*, nr. 3, 15/28 nov. 1918.

locuite de români"¹¹, continuând cu reportaje și știri privitoare la desfășurarea manifestării propriu-zise, răsunetul imediat al acesteia, poetul V. Bora revenind cu o „Cîntare a Carpaților”¹².

Ca o replică însă, dezvăluind stări amare de lucruri, ignoranța în care se zbăteau cei mulți, Gavril Todica este prezent cu un serial de foiletoane, sub un titlu semnificativ: „Cum putem înainta?”¹³ Nu lipsită de interes este și ampla relatare privitoare la conferința pe care G. Todica, contabilul și publicistul de la Geoagiu, a susținut-o în fața membrilor partidului social-democrat român din Orăștie, avînd drept subiect nașterea și penetrația ideilor socialiste, conferențiarul afirmînd sentențios: „Socialismul astăzi are prezent și precum vedem din semnele zilelor ce le trăim va avea și viitor, viitor puternic”¹⁴.

Ni se conturează astfel o publicație ancorată puternic în miezul evenimentelor, care, fără a-și enunța un program explicit, s-a pus de la bun început în slujba idealului național. Cu toată surprinderea produsă atunci cînd vechea gazetă „Libertatea” a lui I. Moța se întoarce din pîrbie, găsind în Orăștie „o a doua gazetă *Libertatea*, pe care încercaseră să o lanseze în vremurile tulburi din 1918 cîțiva oameni, bine intenționați”¹⁵, noua serie la care ne-am referit nu poate fi considerată ca o ediție paralelă, ci doar ca o apariție care a suplini o gazetă titulară, înscriindu-se organic în periodicitatea acesteia.¹⁶ Apelînd la notorietatea pe care și-o cîștigase înainte de război gazeta omonimă, această publicație conferă peisajului revuistic hunedorean o notă aparte.

CONTRIBUTIONS À LA BIBLIOGRAPHIE DES PÉRIODIQUES ROUMAINS

Résumé

L'auteur complète par des additions et des rectifications les bibliographies précédentes des périodiques roumains, ainsi que par quelques titres nouveaux de publications parues dans le département de Hunedoara durant la période 1907—1918. A côté de *Sînceaua*, dont un seul numéro a paru à Hunedoara en 1910, on remarque la nouvelle série de la gazette *Libertatea*, publiée à Orăștie entre le 1er/14 novembre et le 13/26 décembre 1918. L'auteur esquisse l'orientation de ce journal, qui a oeuvré pour soutenir et promouvoir l'idéal national.

TABLE DES ILLUSTRATIONS

Pl. 1. *Sînceaua* (le numéro unique).

Pl. 2. *Libertatea* (La liberté), n° 1, 1/14 nov. 1918.

¹¹ Idem, nr. 4, 22 nov./5 dec. 1918.

¹² Idem, nr. 5, 29 nov./12 dec. 1918.

¹³ Idem, nr. 4, 22 nov./5 dec.; nr. 6, 6/19 dec.; nr. 7, 13/26 dec. 1918.

¹⁴ Idem, nr. 7, 13/26 dec. 1918.

¹⁵ Sebastian Bornemisa, *Gazetele populare din Transilvania și Banat*, în vol. *Fraților Alexandru și Ion I. Lăpedatu la împlinirea vîrstei de 60 de ani*, Buc., 1936, p. 142.

¹⁶ *Libertatea* lui I. Moța, subintitulindu-se „foaie poporală națională”, va reapare de la 7/20 febr. 1919.